

LEDARE

Ledare: Kolumn/Hans Bergström: Kalifornien föregår "det nya Amerika"

PUBLICERAD 2000-09-19

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

Skaffa nyhetsbrev

Kalifornien firar nu i september 150 år som delstat. Många finner paralleller till 1849 års guldrusch. Dagens guld heter kisel. Ruschen symboliseras av det garage här i Palo Alto där William Hewlett och David Packard startade sitt företag, början på det som sedan fick beteckningen "Silicon Valley". Inget av detta fanns för bara något årtionde sedan, påminde guvernören Gray Davis i ett tal på Stanford. Hela dalen var jordbruksland, med gigantiska frukt- och grönsaksodlingar som alltjämt präglar det vackra landskapet när man kommer en bit söderut.

Guldruschen åstadkom en dramatisk omvandling av Kaliforniens befolkning. På ett år ökade den från 15 000 till 100 000. Från jämvikt mellan mexikaner och "européer" blev européerna tio gånger fler än de spansktalande. Kalifornien bröt sig loss från Mexico och gick in som USA:s 31 delstat.

Ruschen nu omskapar också Kaliforniens demografi och politiska karta.

Dels växer befolkningen; den är i dag 33 miljoner och beräknas bli fördubblad fram till 2040. "Growth management", hur man hanterar försörjningen med vatten, el och bostäder till rimligt pris, är en huvudfråga i kalifornisk politik.

Dels ändras återigen befolkningens sammansättning. "Européerna" trängs tillbaka. Inom hightech och på universiteten dominerar asiater. "Kim" är det vanligaste namnet på en student på Stanford, berättar statsvetarprofessorn Jim March, därefter "Lee". Inom servicenäringarna tar mexikanska invandrare över. Latinos utgör redan cirka 30 procent av Kaliforniens befolkning, 12 procent har asiatisk bakgrund, 8 procent är afroamerikaner. Kalifornien är första delstat där minoriteterna bildar majoritet.

En färsk rapport från den pågående folkräkningen i USA säger att landet nu har sin största invandring någonsin, i absoluta tal. Drygt 26 miljoner av dagens amerikaner är födda utomlands, cirka 10 procent av landets befolkning. Av dessa utlandsfödda kommer 51 procent från Latinamerika, 27 procent från Asien, 16 procent från Europa och 6 procent från andra delar av världen. Åtta av tio nyinflyttade amerikaner är alltså antingen latinos eller asiater.

I Kalifornien är dessa trender särskilt starka. Här är en av fyra innevånare född utomlands. Andelen från Asien och Mexico är ännu högre än i USA i övrigt.

En aveuropeisering pågår, som förändrar också USA:s globala utsikter. Den spansktalande invandringsvågen är annorlunda genom att de nya amerikanerna har sitt hemland nära intill, påpekar professor March. Och för första gången finns legitima anspråk på att ett annat språk än engelska ska accepteras som nästintill likvärdigt förvaltningspråk.

Alla latinos är inte medborgare, och alla medborgare röstar inte. Latinos bildar 30 procent av befolkningen men beräknas utgöra bara 13 procent av dem som går och röstar i Kalifornien. Likväl sker det en snabb ökning av den latinska rösten; anledningen är att hårdare regler för arbetstillstånd med mera i mitten av 90-talet gjorde att massor av mexikaner i Kalifornien ansökte om medborgarskap. Nu börjar de få rösträtt. Och de minns hur republikanerna, under ledning av dåvarande guvernören Pete Wilson, drev hetskampanj mot de mexikanska invandrarna.

Till skillnad mot i Texas, där guvernör Bush vunnit en stor del av latinorösten och där den består mindre av invandrare än en gammal mexikansk befolkning, och Florida, där rösten domineras av exil-kubaner, möts republikanerna av stor misstro från den latinska befolkningen i Kalifornien. Behålls detta mönster cementeras Kalifornien för demokraterna för lång tid framåt.

Sakpolitiskt borde det annars inte vara lika givet. Latinos i Kalifornien är radikala i sociala frågor, beroende på deras som regel underordnade position i arbetslivet. Men de är konservativa i familjepolitiska frågor, som abort, och är ofta för vouchers för fritt skolval. Demokraterna, starkt beroende av lärarnas fackförbund, har bundit sig hårt mot skolvouchers. Detta är en av huvudfrågorna i presidentvalet och den är också föremål för folkomröstning i Kalifornien.

I USA finns 52 kongressdistrikt med en latino-befolkning på mer än 100 000. 35 av dessa distrikt har valt demokrater till kongressen, 17 republikaner. Ska republikanerna lyckas behålla sin knappa majoritet i representanthuset måste de hålla sina ställningar i de latino-dominerade valkretsarna. Och ska de kunna hävda sin position för framtiden, får de inte förstöra sitt rykte som de gjort i Kalifornien. George W Bush är väl medveten om detta.

Befolkningsomvandlingen i USA rör stora skiften även politiskt: från nord till sydväst, från protestantisk kultur till annan (mest katolsk), från europaorientering till blicken mer riktad mot Latinamerika och Asien. Kalifornien går före och Europa bör förstå vad som pågår.

Hans Bergström Fil dr i statsvetenskap, fd chefredaktör på DN, gästforskare vid Stanforduniversitetet, Kalifornien, och fristående kolumnist i Dagens Nyheter

TEXT

BERGSTRÖM-HANS

